

Sisäministeriö

Viite: SM011:00/2017

Hallituksen esitys ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ja asevelvollisuuslain 97 a §:n muuttamisesta

Suomen Rauhanliitto kiittää siitä, että siltä on pyydetty lausuntoa hallituksen esityksistä ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ja asevelvollisuuslain 97 a §:n muuttamisesta, ja siis EU:n asedirektiivin kansallisesta täytäntöönpanosta.

EU:n asedirektiivin ja sen kansallisen toteuttamisen osalta on kuultu paljon tahoja, mutta käsityksemme mukaan kokonaisuudessaan kuitenkin enemmän asealaa ja aseilla harrastavia ja heidän sidosryhmiään. Vähemmälle ovat jääneet esimerkiksi sosiaalialan, terveydenhuollon, rikoksia ennalta ehkäisevän työn, rikosten uhreja avustavien tai yhteiskunnan vakauden ja rauhan- tai ihmisoikeustyön asiantuntijoiden kuulemiset.

Yleistä lakiesityksistä

Rauhanliitto katsoo, että EU:n pyrkimys puuttua puoliautomaattiaseiden ja automaattiaseiden saatavuuteen ja lisätä niihin liittyvää kontrollia, ja jopa kieltää tietyt vaarallisiksi luokiteltavat asetyypit kokonaan, on erittäin hyvä, turvallisuutta ja yhteiskuntavakautta lisäävä asia. Tätä prosessia vauhdittivat mm. kauhistuttavat terrori-iskut Euroopassa, joissa esim. Pariisin iskuissa käytettiin osin Euroopassa hankittuja aseita.

Direktiivin oli tarkoitus kieltää yksityishenkilöiltä sarjatuliaseiden lisäksi niitä muistuttavien ja sellaiseksi helposti muutettavien puoliautomaattikiväärien omistaminen. Liiton mielestä tämä on kannatettavaa.

Yleisesti voitaneen sanoa, että Suomi on kuitenkin tehnyt koko direktiivin valmistelun ajan aktiivista vaikuttamistyötä lähinnä vesittääkseen sitä, ja ajaakseen itselleen poikkeuksia (niin kutsuttu reserviläis- / tai maanpuolustuspoikkeus) ja tulkitakseen direktiiviä aivan omalla tavallaan mm. sen suhteen, voiko näitä A-aselupia mahdollista myöntää vain henkilöille tietyin perustein, vai myös organisaatioille (MPK). Näistä enemmän yksityiskohtaisissa kommentteissa myöhemmin lausunnossa.

Vaikka rikolliset ja terroristit voivat käyttää muitakin kun ampuma-aseita tuhotyöhönsä ja yhteiskuntarauhan horjuttamiseksi, ja vaikka terroristi voi hankkia ja tuoda aseita rajan yli myös laittomasti, on kuitenkin kansallinen lainsäädäntö ja kontrollin lisääminen se tapa, jolla viranomaiset voivat yrittää vähentää yksilön tai organisaation keinoja saada käsiinsä vaaralliseksi luokiteltua aseita. Tähän liittyvä regulaatio vähentää myös laillisten aseiden siirtymistä laittomille markkinoille. Tähän Suomi on sitoutunut myös mm YK:n pienaseohjelman puitteissa.

Tavoite yhtenäistää EU-jäsenmaiden nykyisin epäyhtenäistä aselainsäädäntöä on hyvä. On hyvä, että esityksessä parannetaan aseiden jäljitettävyyttä, puututaan mahdollisuuksiin palauttaa deaktivoituja aseita toimintakykyisiksi, tiettyjen puoliautomaattiaseiden aseiden muuttamiseen automaattisiksi sekä aseiden ja niiden osien osittain aika valvomattomaan myyntiin esimerkiksi

internetissä ja aseiden lainaamisesta tehtäviin ilmoituksiin aseiden. Nämä kaikki toimet lisännevät mm. viranomaisten mahdollisuutta pysyä selvillä kenellä on mitäkin aseita hallussaan, mikä on olennaisen tärkeää.

Kipupiste Suomessa näyttää olevan, että on ryhmä ihmisiä, jotka ovat jo pidempään tehneet vaikuttamistyötä, jotta puoliautomaattisten aseiden ja automaattiaseita muistuttavien aseiden saantia helpotettaisiin aselainsäädännön kiristämisen ja aseiden vähentämisen sijaan. Tämä ryhmä ihmisiä vastustaa niin direktiiviä kuin sen implementointia Suomessa, ja on pystynyt Rauhanliiton mielestä vaikuttamaan valmisteluun ilmeisen merkittävästi.

Lainsäädännön ja lainsäätäjän kannalta se ihmismäärä, joilla olisi legitiimiä tarvetta saada sarjatuliaseita, sotilasaseita tai sen kaltaisia, tai edes suurinta osaa puoliautomaattiasesta omaan omistukseensa tai haltuunsa osoitetun aktiivisen harrastuksen, ammattinsa tai nyt sitten mahdollisen sota-ajan sijoitusten suunnittelun kannalta, on kuitenkin suhteellisesti ottaen pieni, paljon pienempi kuin se vaikutus mikä heille tässä lakivalmistelussa on annettu.

Rauhanliiton mielestä viranomaisten ja päättäjien on priorisoitava yhteiskuntaturvallisuutta ja yleistä intressiä. On hyvä muistuttaa, että EU:n direktiivi ei alun alkaenkaan olisi uhannut ”kaikkea vapaaehtoisen reserviläistoimintaa Suomessa”, kuten on kuultu väitettävän mm. massiivisessa lobbaustyössä suhteessa Euroopan parlamentin jäseniin. Myöskään metsästysharrastus ei ollut uhattuna direktiivin myötä missään vaiheessa. Silti Suomi teki töitä, jotta maanpuolustuksen ja sen harjoittelun tarpeen nimissä Suomi saisi laajoja poikkeuksia direktiivin toteutuksessa ja niitä on nyt sitten lähdetty soveltamaan tätä esitystä tehtäessä.

Ongelmallisinta pidemmällä tähtäimellä on ehkä ennen kaikkea se, että aselainsäädännön muutoksessa Maanpuolustuskoulutusyhdistys määrittää sotilaskoulutusta ja erityisesti ammutakoulutusta antavaksi organisaatioksi, joka voisi saada lupia A-luokan aseisiin ja jonka toiminnassa mukana olemisen kautta voi saada perusteen saada raskasta aseistusta käyttöönsä. Tästä seuraa että jatkossa sotilastyypisillä aseilla harjoitellaan isommassa mittakaavassa Suomen puolustusvoimien ulkopuolella ja yhä vaikeammin kontrolloitavissa.

Rauhanliiton mielestä Suomessa ei pidä harjoittaa tai harjoitella aseellista toimintaa kuin puolustusvoimien puitteissa. Rauhanliitto suhtautuu samanlaisista syistä hyvin kriittisesti lakialoitteiseen reservipoliisista, mikä mielestämme on osa tätä lakipakettia, vaikka se onkin esitelty erillisenä. Reservipoliisi-aloitteessakin pyritään antamaan ”innokkaille halukkaille” roolia ja valtuuksia, joita ei kuulu antaa kuin kunnan ammattikoulutuksen saaneille ja viranomaisvastuulla toimiville henkilöille.

Yksityiskohtaiset perustelut

Nk. reserviläis- tai maanpuolustuspoikkeukseen perustuva aselupa / harrastusperuste

EU:n direktiivi lähtee siitä, että A-luokkaan eli erityisen vaarallisiksi luokitellut aseet ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä ja poikkeus tästä on yksilöllinen ja tapauskohtainen poikkeus. Poikkeuksen tulisi olla perusteltu, rajattu ja tapauskohtainen. Turvallisuus ei saa vaarantua.

Jäsenvaltioille on jätetty kuitenkin mahdollisuus antaa myös A-luokkaan kuuluvien ampuma-aseiden, olennaisten osien ja ampumatarvikkeiden hankintaan ja hallussapitoon lupia, jos tämä on tarpeen koulutukseen, kulttuuriin – elokuvat ja teatteri mukaan lukien –, tutkimukseen tai historiaan liittyviä tarkoituksia varten. Lupa voitaisiin antaa muun muassa asesepille, tarkastuslaitoksille, valmistajille, valtuutetuille asiantuntijoille, teknisille rikostutkijoille ja tietyissä tapauksissa elokuva- ja televisiokuvauksiin osallistujille. Jäsenvaltiot voi antaa yksityishenkilöille luvan

hankkia ja pitää hallussaan A-luokkaan kuuluvia ampuma-aseita, olennaisia osia ja ampumatarvikkeita *maanpuolustusta varten, kuten kansallisen lainsäädännön mukaisen vapaaehtoisen sotilaskoulutuksen yhteydessä.*

Suomi onnistui ajamaan poikkeuksen joidenkin ”reserviläisten” omistamiin tai hallussapitämiin, isolla lippaalla varustettuihin itselataaviin aseisiin, jota kutsutaan ”reserviläiskivääreiksi”. Suomen lakiluonnokseen ilmeisesti enemmänkin viime vaiheessa tehtyjen muokkausten mukaan nyt ”kansallisen puolustuksen poikkeuksen” perustetta ei rajata vain maanpuolustustyön kouluttajatehtävissä oleviin tai sodan ajan sijoitettuihin, vaan lupaa voivat hakea myös henkilöt, joilla on suunniteltu sijoitus, siis ilmeisesti koko 900 000 reserviläisjoukolla, JOS nämä harrastavat ”aktiivista aseellista reserviläisharjoittelua” (siis ei vaan reserviläisten ampumaurheilua) MPK:n puitteissa. Olemme ymmärtäneet, että varsinaisesti poissuljettuja ovat vain ne henkilöt, jotka eivät ole sijoituskelpoisia esimerkiksi terveydellisistä syistä.

Kansallisen puolustuksen poikkeuteen jätetty väljyys lupaperusteissa on aikamoinen porsaanreikä suhteessa EU:n direktiivin tarkoitukseen – väestömäärän nähden EU:n suurimpiin kuuluvan rauhanajan reservin läpipäästävä porsaanreikä tulkinnassa.

Rauhanliitto ymmärtäisi direktiivin poikkeustulkintoja niin, että vaikka EU:ssakin direktiivissä vapaaehtoinen sotilaskoulutus on otettu huomioon, niin sillä ei tarkoiteta yleisempää maanpuolustusharrastuneisuutta, vaan, että poikkeuksien soveltamisrajaus kansallisessa lainsäädännössä pitäisi olla paljon rajatumpi ja perustellumpi. Jos poikkeusta perustellaan maanpuolustuksellisesti, pitäisi rajauksen olla selkeämpi sen perusteella, keillä yksilöillä on sodanajan tehtävä sota-ajan suunnitelmissa, eikä pelkästään potentiaali, että voisi mahdollisesti olla tehtävä.

Reserviläisten ampumaharrastusta olisi voinut jatkaa reserviläisurheiluammunnan puitteissa, jota varten direktiivissä on ampumaurheilupoikkeus. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että lakiluonnoksessa ei ole reserviläistoiminnan suhteen riittänyt viittaus harrastusperusteiseen poikkeuksen soveltamiseen, ilmeisesti juuri koska siitä on varsin tarkkaan säädetty direktiivissä (julkituodut säännöt, harrastetaan seuroissa, harrastus oltava aktiivista...). Sen sijaan on vedottu kansalliseen puolustukseen liittyvää poikkeusmahdollisuuteen.

Rauhanliitto ymmärtäisi asian kuitenkin päinvastoin kuin ministeri Mykkänen (mm. Verkkouutisissa) kun hän on arvioinut, että riittää kun henkilö harrastaa maanpuolustusta, ja se katsottaisiin kansalliselle puolustukselle merkittäväksi. Rauhanliitto katsoo, että jos maanpuolustuspoikkeusta tulkitaan niin, että yleinen maanpuolustusharrastuneisuus tai sen kannattaminen – tai esim uuden MPK:n puitteissa yleinen harrastaminen – riittäisi A-tyypin aseluvan perusteluksi, niin voi käytännössä syntyä tilanne jossa ihminen itse määrittelee aktiivisuutensa kautta olevansa puolustukselle merkittävä ja siten perustelee itselleen lupaa.

Direktiivi lähtee siitä, että kansallisen puolustuksen tarpeen perusteen määrittää viranomainen ja tarve poikkeukselle täytyy johtaa viranomaisen tehtävistä ja tunnistetuista yksilöä koskevista edellytyksistä, joita tarvitaan puolustuksen järjestelyissä. Kyseeseen ei voi tulla massaperuste, jolla kuka tahansa olisi pätevä, sopiva ja erittäin tarpeellinen kansallisen puolustuksen järjestelyiden vuoksi. Mielestämme esitystä pitäisi tässä tarkentaa ja lupaperusteita vähintäänkin kaventaa.

Direktiivissä säädetään, että asevelvollisuuteen perustuvassa sotilasjärjestelmässä voidaan myöntää armeijasta reserviin poistuville henkilöille lupa pitää urheiluampujan ominaisuudessa hallussaan sotilasampuma-aseita, kunhan julkinen viranomainen on muuttanut aseet itselataaviksi kertatuliaseiksi, jotka tarkastetaan säännöllisesti. Mielestämme tälläkään ei kuitenkaan voida perustella Suomen tulkintaa, vaan sillä tarkoitetaan esimerkiksi Sveitsin kaltaista tilannetta, jossa

valtion puolustustarkoituksessa käyttämät ampuma-aseet säilytetään asevelvollisen kotona. Suomessa tällaista järjestelmää ei koskaan ole ollut käytössä.

MPK ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen muutokset

Säädösesityksessä MPK on nähty jatkossa tahoksi, jonka järjestämän koulutuksen perusteella voitaisiin myöntää lupia erittäin vaarallisiin ampuma-aseisiin. Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK:lle annetaan mahdollisuus A-luokan aselupiin ja mahdollisuus antaa omistamiaan isolippaisia aseita jäsenistönsä käyttöön valvotuissa harjoituksissa. MPK:lle annetaan siis myös organisaationa itsenäisenä mahdollisuus hankkia aseita haltuunsa. Ministeri Mykkänenkin on todennut: *”Tässäkin tulkitaan direktiiviä varsin laajasti, mutta uskomme pystyvämme MPK:n mahdollisuuden perusteella vedoten sen lailla erikseen säädettyyn julkisoikeudelliseen erillisasemaan.”* Rauhanliiton mielestä tällaista kansallisesta tulkintaa voi perustellusti kyseenalaistaa mm. EU-tuomioistuimessa.

Käytännössä ollaan kuitenkin nyt siis aseistamassa uudistettavaa MPK:ta. Tähän liittyy monenlaisia kysymyksiä, niin poliittisesta parlamentaarista valvonnasta, kuin uudistetun MPK-järjestön resurssoinninkin suhteen; liittyen varastoturvallisuudesta vastaamiseen, riskienhallintaan ja vakuutuksiin yms. Kun on kyse vaarallisiksi luokiteltavien aseiden kanssa toimimisesta ja mukana on nuoria ihmisiä, jotka voivat menettää työkykynsä tai henkensä harhalaukauksen tms. johdosta, ovat nämä isoja vastuita ottaa muulle kuin valtiotoimijalle.

EU:n direktiivissä (5 artikla) todetaan: ”rajoittamatta 3 artiklan soveltamista jäsenvaltiot voivat sallia ampuma-aseiden hankinnan ja hallussapidon ainoastaan henkilöille, joilla on siihen hyväksyttävä peruste ” Rauhanliitto katsoo, että kaikki direktiivin viittaukset tämän suhteen ovat luonnolliseen henkilöön (puhutaan iästä, vanhempien luvista yms.), ei organisaatioon tai oikeushenkilöön, ja uskomme, että Suomen tekemä tulkinta direktiivin tarkoituksesta laajentaa tulkintaa oikeudellisiin henkilöihin on väärä.

Yhteenvetona toteamme

- että vaikka aselain muutokseen liittyy paljon hyviä, turvallisuutta lisääviä aseiden ja aseosien ja alan elinkeinon valvontaan liittyviä positiivisia tarkennuksia, niin on huolestuttavaa, että lakipaketilla mahdollistetaan sotilaallinen toiminta ja aseilla harjoittelu puolustusvoimien ulkopuolella ja on uudistus suojelukuntatyypin organisaation mahdollistamisesta.
- että de facto mahdollistetaan suurelle määrälle uusia ihmisiä perustelu hankkia erityisen vaarallisia raskaita aseita luvallisesti niin halutessaan aikana, jolloin mm. viharikokset ja sen mukana eri tyyppinen väkivallalla uhkailu on tilastojen mukaan eksponentiaalisesti lisääntynyt.
- EU:n direktiivi velvoittaa jäsenvaltioita kansallisesti säätämään tavalla, jossa A-luokan aseiden saanti lähtökohtaisesti kielletään ja tästä voidaan poiketa ainoastaan erityisin, suppeasti tulkittavien perusteiden. Rauhanliiton mielestä tämä lakiesitys ei rajaa poikkeusperusteita tarpeeksi suppeasti tai suppeasti lainkaan, päinvastoin.

Esityksiä

Rauhanliitto kannattaa jäsenjärjestönsä Sadankomitean lausunnossa esitettyjä yksityiskohtaisempia muutosesityksiä, muun muassa:

- että ampuma-aselain muuttamisesta poistetaan 45§:n kuudes momentti ja sen perustelut sekä 45§:n viidennestä momentista ja sen perusteluista poistetaan viittaukset Maanpuolustuskoulutusyhdistykseen ja sen ammunnanjohtajaan.
- että esityksestä ampuma-aselain muuttamisesta poistetaan pykälät 45 a, 45 b ja 45 ba sekä niiden perustelut. (liittyen siihen voiko oikeushenkilölle myöntää A-luokan lupia)
- että esityksestä ampuma-aselain muuttamisesta lakiesityksen 67 §:ään lisätään luvan peruuttamisen ehdottomaksi edellytykseksi aseiden ja sen osan lainaaminen henkilölle, jolla ei ole lupaa kyseisen aseiden ja sen osan hallussapitoon
- että laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta on edelleen niin keskeneräinen, ettei sitä tässä muodossa pidä antaa eduskunnalle.

Suomen Rauhanliitto – Finlands Fredsförbund on 1907 perustettu yli kymmenen suomalaisen rauhanjärjestön valtakunnallinen kattojärjestö. Rauhanliitto ja useat sen jäsenjärjestöistä seuraavat asevalvontakysymyksiä kansainvälisesti, muun muassa YK:n pienaseisiin, järjestäytyneen rikollisuuden ennen kaikkea tuliaseiden leviämisen estämiseen, aseiden merkitsemiseen, kansainvälisen asekauppasopimuksen (ATT) seurantaan ja näiden valvontaan liittyviin kansainvälisiin prosesseihin ja impelentointia Suomessa. Liitto on aktiivinen kansainvälisten pienaseiden leviämisen ja aseväkivaltaa vastustavien kansainvälisten verkostojen toiminnassa ja seuraa Suomen aselainsäädännön kehitystä sekä kampanjoi Suomessa sekä turvallisemman asekulttuurin että tiukemman asekontrollin puolesta.